

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแฉด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปของตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแฉด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

ส่วนที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชน บึงทับแฉด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้จากอาชีพหลัก ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นแบบสอบถามลักษณะให้เลือกตอบ (Checklists)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	185	54.41
หญิง	155	45.58
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 54.41 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 45.58

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ 21 - 30 ปี	31	9.11
อายุ 31 - 40 ปี	53	15.60
อายุ 41 - 50 ปี	71	20.88
อายุ 51 - 60 ปี	95	27.94
61 ปีขึ้นไป	90	26.47
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 51 - 60 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 27.94 รองลงมาคือ อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 26.47 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 20.88 อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 15.60 และ อายุ 21 - 30 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 9.11

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านสถานภาพสมรส

สมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	83	22.2
สมรส	224	68.31
หม้าย/ หย่าร้าง	33	9.49
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีสถานภาพสมรส จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 68.31 รองลงมาคือ มีสถานภาพโสด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 22.20 และหม้าย/ หย่าร้าง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9.49

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	138	45.43
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย/ปวช.	93	25.13
อนุปริญญา/ปวส.	24	6.48
ปริญญาตรี	58	15.67
สูงกว่าปริญญาตรี	27	7.29
อื่นๆ	-	-
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 45.43 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย/ปวช. จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 25.13 ปริญญาตรี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 15.67 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 27คน คิดเป็นร้อยละ 7.29 และ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.48

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	37	10.00
ข้าราชการบำนาญ	67	18.10
เกษตรกร	133	44.05
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	72	19.32
รับจ้างทั่วไป	31	8.53
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพหลักมากที่สุด คือ เกษตรกร จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 44.05 รองลงมาคือ ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.32 ข้าราชการบำนาญ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และรับจ้างทั่วไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.53

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านรายได้จากอาชีพหลัก

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	73	22.43
5,001 - 10,000 บาท	114	33.61
10,001 - 15,000 บาท	62	19.41
15,001 - 20,000 บาท	38	10.24
20,001 - 25,000 บาท	32	8.64
25,001 บาทขึ้นไป	21	5.67
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักมากที่สุด คือ รายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 33.61 รองลงมาคือ รายได้น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 22.43 รายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 19.41 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.24 รายได้ 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.64 และ รายได้ 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่

การอาศัยอยู่ในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5 ปี	17	4.54
6- 10 ปี	57	15.34
11-15 ปี	27	7.29
16 ปีขึ้นไป	239	72.83
รวม	340	100.00

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่มากที่สุด คือ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 72.83 รองลงมา คือ ระยะเวลา 6- 10 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 15.34 ระยะเวลา 11-15 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.29 และ ระยะเวลา น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.54

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแตรง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วม 2) ด้านบริหารจัดการทรัพยากร 3) ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแตรง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน จำนวน 5 ด้าน

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วม	3.15	0.82	มาก
2. ด้านบริหารจัดการทรัพยากร	3.80	0.83	มาก
3. ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.60	0.85	มาก
4. ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.67	0.85	มาก
5. ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.64	0.89	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	0.84	มาก

จากตาราง 4.8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแตรง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ทั้งหมด 5 ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.70) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริหารจัดการทรัพยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.83) และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.85) ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.89) ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.85) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.15, S.D. = 0.82)

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลงานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันที่เหมาะสมกับ วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน	3.94	0.75	มาก
2. คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมช่วยในการดูแลบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.77	0.83	มาก
3. ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมช่วยกันดูแลทรัพยากรทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ	3.75	0.81	มาก
4. ส่งเสริมองค์กรชุมชนและปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับงานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน	3.61	0.87	มาก
5. มีการฟื้นฟูงานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสานที่กำลังจะสูญหายให้กลับมาอยู่ในวิถีชีวิตชุมชน	3.81	0.82	มาก
6. การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสานให้มีคุณค่าและคงคุณค่าเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป	3.82	0.86	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.15	0.82	มาก

จากตาราง 4.9 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแรต อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.15, S.D. = .82) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลงานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันที่เหมาะสมกับ วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.94, S.D. = .75) และรองลงมาตามลำดับ คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสานให้มีคุณค่าและคงคุณค่าเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.82, S.D. = .86) มีการฟื้นฟูงานทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสานที่กำลังจะสูญหายให้กลับมาอยู่ในวิถีชีวิตชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.81, S.D. = .82) คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมช่วยในการดูแลบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.77, S.D. = .83) ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมช่วยกันดูแลทรัพยากรทางด้านหัตถกรรมที่บ้านเครื่องจักรสาน ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = .81) และส่งเสริมองค์การชุมชนและปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับงานทางด้าน
 ทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = .87)

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านบริหารจัดการทรัพยากร

ด้านบริหารจัดการทรัพยากร	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล
7. มีการเตรียมตัวและความพร้อมของชุมชนใน ด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอ ผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ	3.88	0.81	มาก
8. มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยอาศัยความจำเป็นใน การจัดตั้งโครงการและมีจุดมุ่งหมายเป็นแนวทาง ในการดำเนินงานทางด้านทัศนกรรมพื้นบ้าน เครื่องจักรสานให้ประสบผลสำเร็จ	3.84	0.83	มาก
9. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข่าวสารด้วย วิธีการต่างๆ เช่น เสียงตามสาย ประชุม ชี้แจง เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรด้านทัศนกรรม พื้นบ้านเครื่องจักรสาน	3.79	0.84	มาก
10. มีการรับฟังปัญหาความเดือดร้อน ความ ต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง กับงานทางด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน	3.71	0.85	มาก
11. ได้มีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนได้เข้ามา ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร จัดการทรัพยากรด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักร สานแก่ประชาชนในหมู่บ้าน	3.80	0.85	มาก
12. งานทางด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นการสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีให้ เกิดในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาใน ท้องถิ่น	3.75	0.85	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.80	0.83	มาก

จากตาราง 4.10 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับ
 แรด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ด้านบริหารจัดการ
 ทรัพยากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อ
 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการเตรียมตัวและความพร้อมของชุมชนในด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ
 การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.81) และรองลงมา
 ตามลำดับ คือมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยอาศัยความจำเป็นในการจัดตั้งโครงการและมีจุดมุ่งหมายเป็นแนวทาง
 ในการดำเนินงานทางด้านทัศนกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานให้ประสบผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. =

0.83) ได้มีหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานแก่ประชาชนในหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.85) มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข่าวสารด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เสียงตามสาย ประชุม ชี้แจง เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.84) งานทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นการสร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.85) และมีการรับฟังปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.85)

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
13. มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ ผู้รู้ ผู้อาวุโส ในหมู่บ้านเพื่อเป็นการสืบทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานของชุมชน	3.56	0.82	มาก
14. มีการสร้างสรรค์งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	3.51	0.91	มาก
15. งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก	3.55	0.86	มาก
16. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนบึงทับแรต	3.79	0.87	มาก
17. คนสมัยก่อนที่มีความรู้และความสามารถในการนำเอางานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานมาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพเสริม	3.53	0.83	มาก
18. งานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ สามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือสินค้า OTOP ได้	3.61	0.84	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.60	0.85	มาก

จากตาราง 4.11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแรต อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ด้านการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนบึงทับแสด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.87) และรองลงมาตามลำดับ คือ งานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ สามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือสินค้า OTOP ได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.84) มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ ผู้รู้ ผู้อาวุโส ในหมู่บ้านเพื่อเป็นการสืบทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานของชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.56, S.D. = 0.97) งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.86) คนสมัยก่อนที่มีความรู้และความสามารถในการนำเอางานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานมาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพเสริม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.83) และมีการสร้างสรรค์งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 0.91)

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล
19. มีการค้นคว้าและการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานสืบทอดจนมาถึงทุกวันนี้	3.80	0.64	มาก
20. การอนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน	3.64	0.87	มาก
21. มีการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ	3.64	0.89	มาก
22. มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ที่กำลังสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจได้	3.74	0.85	มาก
23. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมแสดงสินค้าทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในชุมชน	3.67	0.92	มาก
24. มีการสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อจัดแสดงงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน	3.55	0.95	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.67	0.85	มาก

จากตาราง 4.12 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแรต อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการค้นคว้าและการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น งานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานสืบทอดจนมาถึงทุกวันนี้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.64) และรองลงมาตามลำดับ คือ มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานที่กำลังสูญหายหรือที่สูญหายไปแล้วนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.85) มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมแสดงสินค้าทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.92) มีการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่อกก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.89) การอนุรักษ์โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = .87) และมีการสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อจัดแสดงงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = .95)

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล
25. มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับเป็นการสืบทอดมรดกทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อให้คงอยู่ในสังคมสืบต่อไป	3.78	0.89	มาก
26. มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้แก่สมาชิกในชุมชน	3.68	0.88	มาก
27. มีการบอกเล่า อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมให้แก่คนรุ่นใหม่	3.65	0.91	มาก
28. มีการสาธิตภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และนำไปเผยแพร่ นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ	3.66	0.88	มาก
29. มีการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นต้น	3.54	0.86	มาก
30. ทำให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติ	3.57	0.93	มาก

และเป็นที่ยอมรับทั่วโลก			
ค่าเฉลี่ย	3.64	0.89	มาก

จากตาราง 4.13 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแฉด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = .89) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งซึ่งนับเป็นการสืบทอดมรดกทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อให้คงอยู่ในสังคมสืบต่อไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.89) และรองลงมาตามลำดับ คือ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้แก่สมาชิกในชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.88) มีการสาธิตภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และนำไปเผยแพร่ นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.88) มีการบอกเล่า อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมให้แก่คนรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.91) ทำให้คนในชุมชนเกิดความร่วมใจส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชาติและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.93) และมีการเผยแพร่แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ เช่น การจัดงานด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.86)

ส่วนที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมในด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนบึงทับแฉด อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร : ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

การจัดการความรู้ที่สำคัญมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านกระบวนการจัดการความรู้ และด้านเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานประสบความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

การศึกษาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน พบว่า ที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ศึกษานั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) มาจากความรู้ดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับวิถีธรรมชาติ ซึ่งการดำรงชีวิตของชาวบ้านในสมัยก่อน โดยในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีการนำความรู้ดังกล่าวมาปรับปรุงให้มีรูปแบบที่สวยงามภายใต้การดำรงไว้ซึ่งการใช้วัตถุดิบและวิธีการผลิตในแบบดั้งเดิมเป็นหลัก และ 2) มาจากความรู้ใหม่ที่ประยุกต์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐจากภายนอก ที่เป็นการพัฒนาตามกระแสนโยบายของรัฐที่ต้องการให้ชุมชนเกิดการพัฒนาตนเอง แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน ตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่กำหนดจากภาครัฐ โดยมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมการศึกษาดูงาน การรวมกลุ่ม การส่งวิทยากรเข้ามาสอนความรู้ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในพื้นที่

ทั้งนี้ความรู้ทั้ง 2 ลักษณะนั้นมีที่มาที่สำคัญ คือ เป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่มีการฝึกฝนและปฏิบัติด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐความรู้ที่มีการพัฒนามาเป็นความรู้เฉพาะกลุ่มและความรู้ที่มีเอกลักษณ์กลุ่มและมีความโดดเด่น

เด่นซึ่งต้องมีการพัฒนาจากเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ความรู้ที่สำคัญสำหรับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษและนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยซึ่งการปรับปรุงนั้นอยู่ภายใต้การฝึกฝนและการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นรูปแบบดั้งเดิมให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำหรับลักษณะการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ของแต่ละชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังบุคคลอื่นได้มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญซึ่งบางความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีลักษณะที่มีการถ่ายทอดได้อย่างง่ายดาย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นและมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน เพียงแต่ต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ ความอดทนและการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างแท้จริง มีการจำแนกลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมในอดีต ได้แก่ การบอกเล่าต่อกันมา การฝึกปฏิบัติจากการสังเกต และการปฏิบัติจากการฝึกฝนของบรรพบุรุษ โดยเป้าหมายหลักในการถ่ายทอดคือทายาทหรือคนในครอบครัว และ 2) การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้มีการพัฒนามาแล้วในปัจจุบัน ได้แก่ การปฏิบัติจากการฝึกฝนของกลุ่มแม่บ้าน (ถ่ายทอดในกลุ่ม) และการไปเป็นวิทยากรรับเชิญไปสาธิตวิธีการผลิตในอำเภอใกล้เคียง การสอนให้แก่ลูกหลานผ่านงานฝีมือ การไปเป็นครูพิเศษสอนในโรงเรียน ซึ่งเป้าหมายในการถ่ายทอดมีหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ ทายาทหรือคนในครอบครัว แม่บ้านในชุมชน บุคคลทั่วไปที่สนใจ และเด็กนักเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้พบว่าปัญหาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีบุคลากรมาสืบสานงานหัตถกรรมประจำท้องถิ่น เนื่องจากคนรุ่นใหม่หันเข้าสู่ระบบภาคแรงงาน โดยไม่เห็นความสำคัญของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานประจำท้องถิ่นเท่าที่ควร รวมไปถึงยังประสบกับปัญหาที่ผู้ที่มีความรู้ภูมิปัญญา นั้นไม่สามารถฝึกสอนและถ่ายทอดได้ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้เท่าทันกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น

2. ด้านกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

จากการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มี 5 ขั้นตอนหลักที่สำคัญได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ มีรายละเอียดดังนี้

การกำหนดความรู้ มุ่งศึกษาการกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดจากการคิดและตัดสินใจจากการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการกำหนดจากความต้องการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ รวมไปถึงการผลักดันของผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ทั้งนี้ การกำหนดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานต้องผ่านการร่วมคิดและการตัดสินใจของกลุ่มเป็นสำคัญ

การแสวงหาและยึดกุมความรู้ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน แบ่งออกเป็น 2 ทาง คือการแสวงหาความรู้ภายในจากการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเกิดจากดูจากสื่อสิ่งพิมพ์การสอบถามผู้รู้ในชุมชน และการดูตัวอย่างของผลิตภัณฑ์กลุ่มอื่น ๆ แล้วนำมาทดลองเรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มต้องมีแนวทางการแสวงหาความรู้โดยพึ่งตนเองเป็นหลัก และสำหรับการแสวงหาความรู้จากภายนอกองค์กรนั้น เป็นการศึกษาดูงาน และการอบรม/สัมมนานั้น ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการ

แลกเปลี่ยนความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันการแลกเปลี่ยนความรู้เป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มเป็นหลัก เนื่องจากในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมากิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตนั้นไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ทำให้กลุ่มต้องยึดหลักการพึ่งตนเอง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการโดยเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซ่อนเร้น ตามความถนัดของแต่ละคนแล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ผ่านการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การไปทำบุญ งานเทศกาลประเพณี ที่ทำให้ต้องมาร่วมตัวกัน กลุ่มมีการจัดประมาณเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อสรุปผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้พร้อมกันไปด้วย

การจัดเก็บความรู้ของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มุ่งเน้นในด้านการจัดเก็บความรู้ไว้ที่ตัวบุคคล ในแง่ของการพัฒนาฝีมือ ทักษะความชำนาญในบุคคลให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลาย รองลงมาคือ การบันทึกแบบ เก็บตัวอย่างชิ้นงานและเอกสารฐานความรู้ของกลุ่มซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น

การถ่ายทอดความรู้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นรูปแบบของการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคลเป็นหลัก โดยลักษณะของการปฏิบัติให้ดู การสาธิตอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ซึ่งภาครัฐมีการให้การสนับสนุนในด้านการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะบุคคลสู่กลุ่ม คือ การเชิญวิทยากรผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจักสานไปให้ความรู้กับชุมชนภายนอก และการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะจากกลุ่มสู่กลุ่มนั้นเป็นการส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จด้านการจักสานให้ และเมื่อกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานได้มีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถวนกลับไปทำการกำหนดความรู้ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยทางกลุ่มได้มีการกำหนด/การบ่งชี้ความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ด้านการจักสาน

3. ด้านเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานประสบความสำเร็จ

เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ประสบความสำเร็จ พบว่ามีเงื่อนไขหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) ภาวะผู้นำ และ 4) โครงสร้างพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่า ส่งผลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ เพื่อการมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงสามารถจัดระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้นวัฒนธรรมองค์กร มี 2 มิติ คือ 1) ความเป็นมิตร (Sociability) มุ่งเน้นไปที่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความจริงใจ และความเป็นมิตรกันระหว่างสมาชิกในองค์กร ทำให้เกิดความไว้วางใจและมีอิสระในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น และ 2) ความเป็นหนึ่งเดียว (Solidarity) เกี่ยวข้องกับการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความเป็นหนึ่งเดียวกันในระดับสูง (High-Solidarity) มุ่งเน้นในเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก การมีข้อตกลงร่วมกันภายใต้ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม การมีความสามัคคี การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้ง ในภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี

ภาวะผู้นำ โดยเงื่อนไขด้านภาวะผู้นำที่สำคัญ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยประเด็นการสร้างแรงบันดาลใจมีความสำคัญมากที่สุด โดยมีรายละเอียดของคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ กว้างไกลและชัดเจน สามารถวิเคราะห์ปัญหา แนวโน้ม

ทิศทางในอนาคตของการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับสมาชิกในกลุ่ม สามารถสร้างจิตสำนึกที่ดี และการคิดบวกแก่ผู้ร่วมงานเสมอ กระตุ้นให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ให้อิสระแก่สมาชิกทุกคนในการแสดงความคิดเห็นและเหตุผล ให้การดูแลเอาใจใส่สมาชิกเป็นรายบุคคลอย่างทั่วถึง และมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และความถนัดของสมาชิกเป็นสำคัญ

โครงสร้างพื้นฐาน โดยเงื่อนไขด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ หรือที่ทำการ กลุ่มนั้นมีผลต่อการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ และมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการไว้อย่างชัดเจน มีระบบการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในช่วงการก่อตั้งกลุ่ม

ผู้ศึกษาได้ข้อค้นพบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มนั้น เป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งยึดหลักแนวทางการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยพบว่าแต่ละกลุ่มจะมีการยึดหลักแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญที่สามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน และสามารถพึ่งพาตนเอง ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจ การดำรงชีวิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และประเด็นสุดท้าย คือ สมาชิกต้องมีใจรักในด้านการจักสานเป็นสำคัญ

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญในเรื่องด้านการผลิต การบริหารจัดการ และการจัดการความรู้ โดยผู้ศึกษาได้สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น เพื่อนำไปศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ที่เหมาะสมของชุมชนบึงทับแสบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ควรมีการนำความรู้เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นมาพัฒนาและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน เพื่อสร้างเอกลักษณ์และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป

2) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปัจจุบันพบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนอาจจะยังไม่มีการจัดกระบวนการจัดการความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การดำเนินงานของกลุ่มในขั้นตอนต่าง ๆ นั้นเป็นการดำเนินงานตามกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรชุมชนแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือข้ามในบางขั้นตอน ซึ่งผู้ศึกษาพบว่า ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน และ

3) เงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ประสบความสำเร็จ ที่เหมาะสมและสามารถขับเคลื่อนการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยเงื่อนไขที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ เป็นเงื่อนไขที่ พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มองค์กรชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายทอดความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเงื่อนไขนี้เป็นเงื่อนไขที่ต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรชุมชนได้มีความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการความรู้ของกลุ่มได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม 2) วัฒนธรรมองค์กร ในที่นี้มุ่งศึกษาทัศนคติทางสังคมวิทยา ในวัฒนธรรมองค์กรแบบชุมชน (Communal Culture) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความเป็นมิตร (Sociability) ได้แก่ การไว้วางใจกัน การมีอิสระในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และความเป็นหนึ่งเดียว

(Solidarity) ได้แก่ การมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม การมีความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นต้น 3) ภาวะผู้นำ ในที่นี้ผู้ศึกษาเน้นศึกษาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง(Transformation Leadership) พบว่า เงื่อนไขด้านภาวะผู้นำเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอีกเงื่อนไขหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ เนื่องจากการที่องค์กรชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน และ 4) โครงสร้างพื้นฐาน เงื่อนไขนี้มุ่งศึกษาทั้งโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างของกลุ่ม โดยการที่จะทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จได้นั้น โครงสร้างพื้นฐานของกลุ่มต้องมีความพร้อม ทั้งในด้านสถานที่ บุคลากร ฯลฯ รวมไปถึงการมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และมีงบประมาณที่ตามความรู้ความสามารถ

นอกเหนือจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการข้างต้น ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพึ่งตนเอง ซึ่งการดำเนินงานขององค์กรชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้นมีระบบคิดในการพึ่งตนเองทั้ง ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้องค์ประกอบการพึ่งตนเองทั้ง 5 ประการนี้สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการอนุรักษ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานของชุมชนบึงทับแตรงได้อย่างเหมาะสม เนื่องจาก การที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน จะยังคงคุณค่าประจำท้องถิ่นได้นั้น ต้องอาศัยทั้งในเรื่องความสามัคคี การมีจิตใจที่เข้มแข็งอดทน การมีใจรักในการจักสาน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งการเพิ่มศักยภาพในการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานให้มีประสิทธิภาพ

สำหรับการนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ของชุมชนบึงทับแตรงไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น ทางชุมชนมีทรัพยากรทางธรรมชาติหลากหลายกระจายอยู่ทั่ว ทุกพื้นที่ในตำบล ประชาชนมีความรู้ ความสามารถในหลายสาขาโดยเฉพาะในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีวิถีชีวิตและจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม มีความรู้ที่สะสมมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงในด้านวัฒนธรรมชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สามารถนำมาประยุกต์สร้างเป็นอาชีพของคนในชุมชนได้ เช่น ผ้าขาวม้าทอมือ ผลิตภัณฑ์จักสาน กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย กลุ่มทอผ้าประดู่งาม ผ้าทอมือลายขัดพื้นฐาน ผลิตภัณฑ์จากกล้วยน้ำว้า ผ้าทอมือลายขัดพื้นฐาน ทำไม้กวาด และกลุ่มทอเสื่ออก เป็นต้น

ผลการศึกษาภูมิปัญญาและคุณค่าของภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

ผลการศึกษาภูมิปัญญาและคุณค่าของภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การทอผ้า ทอเสื่ออก ทำไม้กวาด ตลอดจนการจักสาน ฯลฯ พบว่า หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เป็นการประดิษฐ์มาจากไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว ผ้ารวดลายต่างๆ เป็นกระบวนการประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะพิเศษ ท่ามกลางบริบทของสังคมที่แปรเปลี่ยนไป การรักษาวัฒนธรรมการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เฉพาะภาคนั้น เป็นไปอย่างยากลำบาก กระบวนการการต่อสู้เพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน จึงมีการส่งเสริมการเรียนรู้ในกระบวนการและขั้นตอนการประดิษฐ์ในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอนแก่ผู้สนใจ

การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน พบว่า การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานนั้น ควรเกิดจากความร่วมมือและการประสานงานอย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถานศึกษาต่างๆ ในการฟื้นฟูและสร้างความเจริญเติบโตที่มั่นคงให้กับภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานอีกทั้ง ต้องสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับหัตถกรรม

พื้นบ้านเครื่องจักรสานให้กับภูมิปัญญาประเภทนี้จะได้คงอยู่กับสภาพการณ์ในปัจจุบันและดำรงอยู่เป็นมรดกแก่ลูกหลาน ดังต่อไปนี้

1. *ปัจจัยด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้* มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในทุกด้าน ตั้งแต่กระบวนการเลือกวัสดุอุปกรณ์ จนถึงขั้นตอนการประดิษฐ์เป็นเค้าโครงโดยผู้สืบทอดความรู้เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสนใจ มาเรียนรู้ด้วยความสมัครใจของตนเอง ประชาชนหรือครูภูมิปัญญาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการใช้วิธีการบอกเล่า และการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง และให้เยาวชนได้จดจำกันแล้วปฏิบัติตามหรือบางส่วนอาจมีการจดวิธีการ/กระบวนการประดิษฐ์ไว้อย่างคร่าวๆ มีการถ่ายทอดจากประสบการณ์จากรุ่นที่สุ่รุ่นน้องปลุกฝัง จากรุ่นสู่รุ่นโดยการสร้างอุดมการณ์เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

2. *ปัจจัยด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม* ผู้เข้ามาทำการศึกษาและให้ความสนใจกับกิจกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เมื่อมีการจัดกิจกรรมภายนอกสถานที่หรือจะเป็นการเข้ามาศึกษา ชุมชนรอบด้านต่างให้ความสำคัญเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยที่เป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษและผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย เป็นการเห็นพ้องถึงสิ่งดีงามที่ตรงกันจึงเกิดเป็นแนวคิดในการอนุรักษ์และสืบทอด เพื่อเป็นประโยชน์แก่รุ่นต่อไปได้เรียนรู้โดยพยายามจัดเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงทับแตรง เป็นผู้กระทำร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาร่วมสนับสนุนและเผยแพร่ความรู้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันการให้ความสนใจในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเป็นที่สนใจแก่บุคคลทั่วไปที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากและการกลับมาใช้ชีวิตชีวอีกครั้งของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

3. *ปัจจัยด้านการปรับตัวทางด้านสังคม* มีการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ รูปแบบ/ขั้นตอนกระบวนการประดิษฐ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในเรื่องของอุปกรณ์ เวลาในการประดิษฐ์ โดยการประยุกต์และดัดแปลง มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้สร้างจิตสำนึกให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย และมีการสร้างระบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการปรับตัวทางด้านสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา

4. *ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษา* งานศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษามากมายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ควรนำงานฝีมือหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานไปโชว์ให้กับชาวต่างชาติได้เห็น และมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการทราบปัญหาของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์ร่วมกันทุกฝ่าย

5. *ควรมีการสร้างเครือข่ายงานด้านภูมิปัญญา* การสร้างเครือข่ายงานด้านภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานของชุมชนบ้านบึงทับแตรง มีการประสานงานร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมแรงในการอนุรักษ์และสืบสานเป็นอย่างดีจนเกิดความสนิทสนมคุ้นเคยในการทำงานร่วมกันทั้งเยาวชนที่เข้ามาเรียนรู้และผู้สนใจ ต่อมาจึงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ ขั้นตอนการประดิษฐ์ประสบการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จนเกิดเครือข่ายการเรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานและพยายามสร้างฐานการเรียนรู้ให้เกิดเป็นเครือข่ายมากขึ้น

สรุปได้ว่า การศึกษาการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยภายในมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในทุกๆ ด้านซึ่งมีเยาวชนในท้องถิ่นและผู้ที่มีความสนใจมารับการสืบทอดมีการปรับตัวตามสภาพทางสังคมที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตจนเกิดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันยอมรับและเห็นความสำคัญในการ

อนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน และมีปัจจัยภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน คือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องในการเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ จนเกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด ปัญหา ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป

แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน พบว่า จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อพื้นที่ชีวิต หัตถคนคิดค้นรุ่นใหม่ที่มีต่อ ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน จึงแตกต่างจากคนรุ่นเก่า ทางเลือกในการเสาะสื้อ เพื่อเพิ่มความบันเทิงมีเพิ่มมากขึ้น จากสังคมที่เรียบง่ายจนเข้าสู่ยุคการบริโภคนิยมที่มีการแข่งขันสูงมาก และเมื่อวันเวลาผ่านไปภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานจึงเลือนหายไป ปัจจัยที่สนับสนุนให้ภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานให้อยู่คู่กับสังคมมีหลากหลายปัจจัยด้วยกัน จึงทำให้แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานที่ดี ควรเริ่มต้นจากการเน้นหนักไปที่การสืบทอดจากตัวบุคคลที่เป็นผู้สร้างและผู้สืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ให้เกิดการ สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารจัดการวัฒนธรรมภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานเป็นหนทางหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแปรอันสำคัญในการสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้เผยแพร่ออกไปเพื่อเป็นหลักประกันของความยั่งยืนของภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน การบริหารจัดการภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Folk Crafts Management) เป็นการดึงผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งและเข้ามาเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อให้เป็นมรดกร่วมกันของบุคคลทั่วไปมิใช่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และร่วมกันสร้างจิตวิญญาณทางวัฒนธรรมร่วมกัน

1. *ควรมีการบรรจุในแผน อบต. บึงทับแระ* เพื่อรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนบึงทับแระ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ปัจจุบันนี้พบว่า หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน อาทิ การสานเสือกก ทำไม้กวาด เป็นต้น ยังมีลักษณะการทำเป็นแบบครัวเรือน ยังกระจายกระจายอยู่แทบทุกหมู่บ้าน ยังไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเครื่องจักรสาน จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการบรรจุอยู่ในแผนจังหวัด แผน อบต. เพื่อการขอจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบึงทับแระ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานอย่างเป็นทางการ และต้องการให้หาช่องทางตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าจากกลุ่มดังกล่าวด้วย

2. *ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารในรูปแบบองค์กร* ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน และดำเนินการอนุรักษ์งานด้านศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนโดยการสรรหาผู้ที่มีศักยภาพทางด้านผู้นำ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสนใจเรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ตลอดจนการแต่งตั้งหรือทำการเลือกคณะกรรมการร่วมกันปรึกษาและวางแผน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน ให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสื่อสาร การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ อีกทั้งต้องมีการจัดสร้างและวางวัตถุประสงค์หลักให้มีความชัดเจนมากขึ้น ในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน

3. *ควรมีการจัดตั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชน* แนวทางในการสืบสานสืบทอด การอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยการนำความรู้ที่มีมาเผยแพร่และบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาผนวกรวมกับหลักสูตรการเรียนตามที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดไว้หรือ

อาจมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในการเรียนรู้เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการฝึกหัดขั้นตอน/ระเบียบวิธีการปฏิบัติให้กับผู้ที่สนใจ มีใจรักและพร้อมที่จะรับการถ่ายทอด

4. *ควรมีการสร้างชุมชนให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์* ในกระแสโลกาภิวัตน์เทคโนโลยีการสร้าง ความสนุกสนานเพลิดเพลินมีความหลากหลายและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น สิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมจึงได้รับการลด เลือนคุณค่าลง ดังนั้น ชุมชนควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของคุณค่าที่ได้รับการลดทอนของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน จำเป็นต้องสร้างให้เกิดความรักและความห่วงหาผูกพัน ผู้นำและผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องควรนำภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานที่สวยงามเข้าไปสู่จิตใจของกลุ่มสมาชิกและคน ในสังคม ประชาชนทั่วไปควรเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ที่มีความสามัคคี และที่สำคัญคือ การมีจิตสำนึก ร่วมกันว่า หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานเป็นทุนทางวัฒนธรรมของคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับเล็ก หรือระดับใหญ่ ควรร่วมกันวางแผน วางนโยบายในการอนุรักษ์ร่วมกัน คิดถึงอนาคตของภูมิปัญญาหัตถกรรม พื้นบ้านเครื่องจักรสานที่บรรพบุรุษคิดค้นให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป ให้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานไม่ สิ้นลมหายใจเพียงเพราะการเห็นคุณค่าของความสะดวกสบายจนละทิ้งคุณค่าดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของอดีต

5. *ควรมีความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง* ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ยังคงเห็นความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน และมีการให้ ความร่วมมือในการที่จะอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดทำเป็น แหล่งเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้โดยการนำนักเรียน นักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงาน มีการจัดงานเพื่อ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่บ่อยครั้ง

6. *ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์* มีแนวทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ สิ่งพิมพ์ เช่น การจัดทำหนังสือรวบรวมภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน โดยในหนังสือประกอบไปด้วยประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานแต่ละชนิด ขั้นตอน/วิธีการประดิษฐ์หัตถกรรม พื้นบ้านเครื่องจักรสานที่ละเอียดและสมบูรณ์ รวบรวมปราชญ์และครูภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักร สาน ที่มีความรู้ความสามารถ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน และหนังสือต้องมีการจัด จำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป เพื่อให้ผู้สนใจได้มีโอกาสในการศึกษาและทำความรู้จักกับหัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องจักรสานได้ลึกซึ้งมากกว่าเดิม การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เข้ามา ทำการสืบค้นและเรียนรู้เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานหรือทางวิทยุโทรทัศน์ก็จะเป็นการกระตุ้นเตือน ให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นแล้วจึงเดินทางมายังของชุมชนบึงทับแรต ซึ่งเป็นการเผยแพร่ทาง สาธารณชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสาน เพื่อ ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมที่มีค่า สามารถประมวลออกมาได้แนวทางการสืบสานโดยการ จัดตั้งคณะกรรมการการบริหาร เพื่อการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานในรูปแบบขององค์กร มีการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนา เพื่อมีให้องค์ความรู้ในเรื่องของหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานสูญหาย มีการรวบรวมและนำองค์ความรู้เรื่องหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานมาบูรณาการ จัดกิจกรรมการเรียนการ สอนในสถานศึกษา จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้สนใจ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกันภายในชุมชน เพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ อีกทั้งควรเพิ่มการตระหนักรู้ และจิตสำนึกในการร่วมกันสืบสานสืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักรสานให้คงอยู่คู่กับสังคมไทย ไปชั่วลูกชั่วหลานสืบไป